

Programma 7 | Volksgezondheid en ..

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Opsterland behoudt en beheert haar hoogwaardig leefmilieu samen met inwoners en bedrijven.

Duurzaamheid

Duurzaamheid en minder gebruik van energie en grondstoffen zijn nodig om onze samenleving leefbaar te houden. Als gemeente geven we het goede voorbeeld. Bijvoorbeeld door het verduurzamen van gebouwen en het vergroten van de biodiversiteit. We houden daarbij rekening met wat gezichtsbepalend is of wat cultuurhistorisch waarde heeft.

Samenhang

De aandacht voor duurzaamheid heeft veel samenhang met een goede aandacht voor de natuur, de landbouw, de waterkwaliteit enzovoort. Bij het nemen van maatregelen houden we met die samenhang zo veel mogelijk rekening.

Gezondheid

Fysieke en mentale gezondheid zijn het fundament van persoonlijk welbevinden en van de kwaliteit van onze samenleving. Een goede gezondheid is voor de gemeente een middel om haar doelen te bereiken. Denk hierbij aan: regie op het eigen leven, kwaliteit van leven, meedoen in de maatschappij en gebruikmaken van sociale netwerken. De gemeente wil haar inwoners bewegen tot gezond gedrag door de gezonde keuzes de gemakkelijkste keuze te maken.

Kaderstellende documenten

Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)

Watertakenprogramma 2020 – 2025

Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving - Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten

Preventie- en handavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022

Preventieagenda Opsterland 2021-2030

Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2018

Omgevingsvisie (2023)

Transitievisie Warmte gemeente Opsterland

Zonneplan Opsterland

Biodiversiteitsplan 2026-2030 'Rûch is it nije kreas'

Reguliere werkzaamheden

- Stimuleren gezondheidsprojecten, bijvoorbeeld via de buurtsportcoaches.
- Accounthouderschap dorpen voor energietransitie.
- Accounthouderschap groene ondernemers (bijvoorbeeld ontwikkelaars zonneparken).
- Onderhouden openbare verlichting.
- Onderhouden riolering en watergangen.

Thema Milieu

Inleiding

In het Nationaal Deltaprogramma 2022 staan plannen van de overheid. Het doel is om alle steden, dorpen en buitengebieden zo in te richten, dat we voorbereid zijn op de gevolgen van toenemende hitte, droogte en extreme neerslag. In 2015 hebben alle overheden samen afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en water robuust is ingericht. Zo mogen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de risico's door extreem weer en overstromingen niet verder toenemen. We moeten de bestaande ruimte zo beheren en onderhouden dat de kans op schade en slachtoffers afneemt.

Met andere overheden in Fryslân hebben we de 'klimaatstresstest' uitgevoerd. Dat is een eerste stap naar een klimaat adaptieve (we passen ons aan het veranderende klimaat aan) en water robuuste (we kunnen het regenwater aan) omgeving. We hebben deze kwetsbaarheden nader onderzocht.

Nu zijn we toe aan het maken van keuzes voor mogelijke oplossingsrichtingen.

Doelstellingen

Er is een gezonde balans tussen natuurlijke duisternis en een veilige leefomgeving

Omschrijving (toelichting)

Het verlichten van de openbare ruimte kent voor- en nadelen. Verlichting kan zorgen voor lichtvervuiling en het kost geld. Tegelijk kan verlichting helpen om de omgeving veilig en leefbaar te maken. We zorgen voor een goede balans tussen die twee.

Maatregelen

In 2030 is 100% van de huidige installatie voorzien van LED-verlichting

Omschrijving (toelichting)

In 2030 is 100% van het huidige areaal voorzien van energiezuinige en duurzame LED-techniek. Dit geldt niet alleen voor de 'normale' lantaarnpalen, maar ook voor de verlichte wegwijzers, verlichting in reclamezuilen enabri's en andere speciale verlichting.

Thema Duurzaamheid

Doelstellingen

De gemeente geeft het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid

Omschrijving (toelichting)

Wij geven als gemeente het goede voorbeeld. Daarmee inspireren we onze inwoners, organisaties en bedrijven. We benutten kansen om onze gebouwen, ons wagenpark en ons gereedschap te verduurzamen en duurzaam in te kopen. Goede voorbeelden maken wij zichtbaar.

Maatregelen

In 2026 is de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch

Omschrijving (toelichting)

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap. In 2026 is de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch (ten opzichte van 10% in 2022).

Wij nemen concrete maatregelen om onze gemeentelijke gebouwen te verduurzamen

Omschrijving (toelichting)

Onze bedrijfsgebouwen voldoen met de aanpassingen van de laatste jaren ruimschoots aan de wettelijke duurzaamheidseisen. Bij het (groot) onderhoud aan gemeentelijk of maatschappelijk vastgoed benutten wij kansen om verder te verduurzamen. Concreet gaan we in 2026:

1. Een routekaart voor de verduurzaming van ons vastgoed opstellen. Dit doen we met geld vanuit Klimop Fryslân.
2. Gezamenlijk met het dorpshuis wordt het dorpshuis Terwispel gefaseerd verduurzaamd. We hebben een DUMAVA-subsidieaanvraag gedaan voor een eerste fase. In de tweede fase gaan we verder met het opstellen van renovatie en verduurzamingplannen.
3. De afronding van de verduurzaming van De Wier in Ureterp. Onderdeel hiervan is het plaatsen van extra zonnepanelen, het realiseren van een batterijopslag en de uitbreiding van kleedruimten en berging. Dit project is onderdeel van 'Fryslân Bouwt Circulair'.
4. Verder gaan met het verduurzamen van MFA Langezwaag.

Wij organiseren en faciliteren campagnes op het gebied van duurzaamheid en energietransitie

Omschrijving (toelichting)

In 2026 gaan wij door met het organiseren en faciliteren van campagnes. Dit doen wij om bewustwording, betrokkenheid en kennis op het gebied van duurzaamheid en energietransitie te behouden en vergroten. Dit doen wij door bijvoorbeeld met Natuur en Milieu Educatie en Junior Energiecoach op scholen, en met Webinars, informatie- en netwerkbijeenkomsten en energie(bespaar)markten.

Wij voeren het communicatieplan en de reductiemaatregelen van de CO2-prestatieladder uit

Omschrijving (toelichting)

In 2024 hebben wij ons laten certificeren op de CO2 Prestatieladder Niveau 3. Hiermee hebben we onze CO2 Footprint in kaart gebracht, reductiemaatregelen opgesteld en een bijpassend communicatieplan vastgesteld. In 2026 gaan wij verder met het realiseren van de opgestelde reductiemaatregelen zoals de verduurzaming van De Wier en van onze openbare verlichting. We communiceren minimaal jaarlijks over de voortgang. Dit doen we zowel intern als extern, om alle betrokkenen zo goed mogelijk mee te nemen.

Doelstellingen

Wij halen in 2035 een energiebesparing van een equivalent van 150.000 MWh

Omschrijving (toelichting)

Om in 2035 energieneutraal te zijn, realiseren we in 2035 een energiebesparing van 150.000 MWh ten opzichte van het jaar 2018. Eind 2026 hebben we daarvan 100.000 MWh gerealiseerd.

Maatregelen

We geven invulling aan het Soortenmanagementplan

Omschrijving (toelichting)

Wij verwachten vanaf 2026 een vergunning van provincie Fryslân voor het Soortenmanagementplan te hebben. In 2026 geven wij invulling aan de resultaten van de ecologische onderzoeken die in 2024 en 2025 uitgevoerd zijn. Hierbij valt te denken aan communicatie op dit onderwerp richting onze inwoners en het uitvoeren van het mitigatieplan dat eind 2025 opgesteld wordt.

We geven uitvoering aan de specifieke uitkering lokale aanpak isolatie

Omschrijving (toelichting)

In 2026 gaan wij verder met de uitvoering van de Lokale Aanpak Isolatie (LAI). Onze energiecoaches en coöperaties zijn goed op de hoogte van de regeling en nemen een actieve houding in over het bereiken en ondersteunen van onze inwoners. De vier OWO-Energieverkenners ontzorgen de doelgroep LAI bij het verduurzamen van hun woning. Hiervoor bieden zij ook in 2026 energiemaatwerk- en financieel adviezen aan en brengen zij de gemeentelijke subsidieregeling 'Plus op de LAI' voor huishoudens met een laag inkomen verder onder de aandacht.

We maken met drie dorpen/energiecoöperaties plannen om aardgas te besparen

Omschrijving (toelichting)

We ondersteunen en faciliteren dorpen die aan de slag zijn of willen met verduurzamingsacties en andere campagnes die bijdragen aan energie- en aardgasbesparing. Wij werken samen met de dorpen een uitvoeringsplan uit dat past bij de omgeving. Dit doen we als onderdeel van ons uitvoeringsprogramma van de transitievisie warmte.

Wij bouwen het OWO-Energiebureau verder uit

Omschrijving (toelichting)

Het is belangrijk dat informatie en advies over energiebesparing laagdrempelig toegankelijk is. Daarvoor hebben wij het OWO-Energiebureau. Dit bestaat uit een netwerk van lokale energiecoaches, energie- en financieel adviseurs, het digitale (telefonische) duurzaamheidsloket en Energieverkenners. We gaan dit netwerk in 2026 verder uitbouwen en verstevigen.

1. Er zijn nu in totaal zo'n 40 energiecoaches in bijna alle dorpen van onze gemeente. Dit aantal houden we in stand door opleiding, bijscholing en ondersteuning.
2. Er zijn binnen de OWO-gemeenten vier Energieverkenners actief. Zij adviseren inwoners die recht hebben op de subsidieregeling Lokale Aanpak Isolatie bij het verduurzamen van hun woning. Zij vormen het OWO-Energiebureau Light.
3. We breiden het OWO-Energiebureau Light uit met vrijwillige energiefixers. De in eind 2025 aan te nemen coördinator voor het Energiebureau zet dit op poten.

4. We subsidiëren het opstellen van energiemaatwerk- en financieel adviezen voor de doelgroep Lokale Aanpak Isolatie. De adviseurs die we hiervoor inschakelen komen uit de regio.
5. We blijven voorlopig gebruik maken van het digitale/telefonische loket van Duurzaam Bouwloket en onderzoeken wat ervoor nodig is om dit onder te brengen in het OWO-Energiebureau.
6. We breiden het OWO-Energiebureau uit met een ondersteuner, om de administratieve taken deels weg te nemen bij de energieverkenners en om telefonische vragen van inwoners rondom de LAI te kunnen beantwoorden. Zo werken we toe naar een effectief en efficiënt OWO-Energiebureau.

Doelstellingen

Wij realiseren in 2035 een equivalent van 450.000 MWh duurzaam opgewekte energie

Omschrijving (toelichting)

Opsterland is in 2035 energieneutraal. Daarvoor is aan de ene kant energiebesparing nodig, Aan de andere kant hebben we een duurzame opwek van 450.000 MWh energie nodig. Dit bereiken we met energie uit zon, wind en groen gas uit mono-mestvergisting en energieopslag.

Maatregelen

We gaan onderzoek doen ten behoeve van het ontlasten van het energienetwerk en starten waar mogelijk met de uitvoering van oplossingsrichtingen

Omschrijving (toelichting)

Tijdens piekmomenten zit het elektriciteitsnetwerk aan de grens van de capaciteit. Dat heeft consequenties voor plannen en projecten van bedrijven, maatschappelijke organisaties en de gemeente. Door de pieken af te zwakken kan het netwerk beter benut worden. Dat kan onder andere door het beter afstemmen van vraag en –aanbod en opslag van energie in lokale energiesystemen. De Friese Energietafel (FET) neemt daartoe het voortouw, onder andere door onderzoeken, werkgroepen en projecten op te starten. Als dat voor de FET of ons meerwaarde heeft, zullen wij daarin actief bijdragen. Lokale initiatieven die bijdragen aan het beter benutten van het energienetwerk stimuleren en faciliteren we.

We stemmen af met en faciliteren Liander bij het versterken van het elektriciteitsnetwerk

Omschrijving (toelichting)

Er vinden werkzaamheden plaats aan het elektriciteitsnetwerk om de capaciteit en betrouwbaarheid daarvan te vergroten. Het netwerk bestaat uit drie spanningsniveaus: hoogspanning, middenspanning en laagspanning. Op elk van deze spanningsniveaus stemmen wij af en faciliteren wij Liander. Zo onderzoeken wij samen een geschikte locatie voor het nieuwe 110kV onderstation rondom Drachten. Ook faciliteren we Liander bij de versterking van de middenspanningstracés bij o.a. Bakkeveen, Wijnjewoude en Nij Beets en bij de bouw van vijf nieuwe stations. In 2025 is gestart met het project Buurtaanpak. Deze aanpak richt zich op het versterken van het laagspanningsnet in de dorpen door onder andere de verdubbeling van het aantal trafo's. Hiervoor hebben wij intern een projectleider aangesteld die Liander hierbij faciliteert. In 2026 continueren we deze samenwerking. Daarmee speelt de gemeente een belangrijke rol in de communicatie, participatie en ruimtelijke inpassing.

Wij actualiseren de Transitievisie Warmte en werken dit uit in een Warmteprogramma

Omschrijving (toelichting)

In 2025 is gestart met het opstellen van het Warmteprogramma als opvolger van de Transitievisie Warmte die eind 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld. Het Warmteprogramma beschrijft de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Er staat hoe en hoe snel onze buurten, wijken en dorpen in de komende 10 jaar het gebruik van aardgas voor verwarming afbouwen. De bedoeling is om in de eerste helft van 2026 een ontwerp-Warmteprogramma op te leveren, dat voortbouwt op de inzichten die in 2025 zijn opgedaan. Het definitieve Warmteprogramma moet uiterlijk eind 2026 door het college worden vastgesteld. Het Warmteprogramma moet elke 5 jaar geactualiseerd worden.

Wij faciliteren en stimuleren initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen

Omschrijving (toelichting)

Initiatieven van dorpen of andere initiatiefnemers die aan de opwek en opslag van duurzame energie omarmen we. We bekijken per initiatief hoe wij dit kunnen ondersteunen.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van reserves van programma 7 meegenomen.

Exploitatie						
x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	10.061	14.384	9.610	9.526	9.543	9.584
Baten	8.497	12.927	8.170	8.113	8.163	8.220
Saldo voor bestemming	-1.564	-1.456	-1.441	-1.413	-1.380	-1.364
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	325	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-1.239	-1.456	-1.441	-1.413	-1.380	-1.364

Specificatie per taakveld				
x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
7.1 Volksgezondheid	2.052	2.074	2.173	99
7.2 Riolering	2.494	2.120	2.466	346
7.3 Afval	3.095	3.255	3.649	394
7.4 Milieubeheer	2.200	6.653	1.039	-5.614
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	219	281	284	2
Totaal lasten	10.061	14.384	9.610	-4.773
Baten				
7.1 Volksgezondheid	348	316	249	-67
7.2 Riolering	3.396	3.141	3.160	19
7.3 Afval	3.661	4.007	4.512	505
7.4 Milieubeheer	920	5.223	-	-5.223
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	173	241	249	8
Totaal baten	8.497	12.927	8.170	-4.758
Saldo voor bestemming	-1.564	-1.456	-1.441	16
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	325	0	0	0
Totaal mutaties reserves	325	0	0	0
Saldo na bestemming	-1.239	-1.456	-1.441	16

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2026 € 16.000 voordeliger dan in 2025.

Lasten:

Taakveld 7.1 Volksgezondheid: de lasten zijn in 2026 € 99.000 gestegen.

- De GALA middelen 2026 zijn € 67.000 lager dan in 2025. De baten geven een tegengesteld effect.
- De bijdrage aan de Veiligheidsregio is voor 2026 opgehoogd met € 33.000 (VJR 2025).
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 132.000 hoger.

Taakveld 7.2 Riolering: de lasten zijn in 2026 € 346.000 gestegen.

- In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.3 Afval: de lasten zijn in 2026 € 394.000 gestegen.

- In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.4 Milieubeheer: de lasten zijn in 2026 € 5.614.000 gedaald.

In 2025 waren eenmalige kosten begroot voor:

- Een specifieke uitkering voor Lokale Aanpak Isolatie (€ 3.239.000, NJR 2024). De baten geven een tegengesteld effect.
- De regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat en Energiebeleid (€ 1.170.000). De baten geven een tegengesteld effect.
- Subsidies vanuit het duurzaamheidsprogramma maatschappelijk vastgoed (€ 210.000, BGW dec. 2024).
- De aanpak energiearmoede (€ 457.000, NJR 2024). De baten geven een tegengesteld effect.
- Het opstellen van het biodiversiteitsplan en een maatregelen-/actieplan (€ 60.000, VJR 2025).
- Impuls wateroverlast en droogte (€ 288.000, VJR 2025). De baten geven een tegengesteld effect.
- Soortenmanagementplan (€ 68.000, BGW dec '24). De baten geven een tegengesteld effect.

In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 121.000 lager.

Baten:

Taakveld 7.1 Volksgezondheid: de baten zijn in 2026 € 67.000 gedaald.

- De GALA middelen 2026 zijn € 67.000 lager dan in 2025.

Taakveld 7.3 Afval: de baten zijn in 2026 € 505.000 gestegen.

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.4 Milieubeheer: de baten zijn in 2026 € 5.223.000 gedaald.

In 2025 waren eenmalige baten begroot voor:

- Een specifieke uitkering voor Lokale Aanpak Isolatie (€ 3.239.000, NJR 2024).
- De regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat en Energiebeleid (€ 1.170.000).
- De aanpak energiearmoede (€ 457.000, NJR 2024).
- Impuls wateroverlast en droogte (€ 288.000, VJR 2025).
- Soortenmanagementplan (€ 68.000, BGW dec. 2024).

Reserves:

In 2026 zijn geen reserve mutaties geraamd.